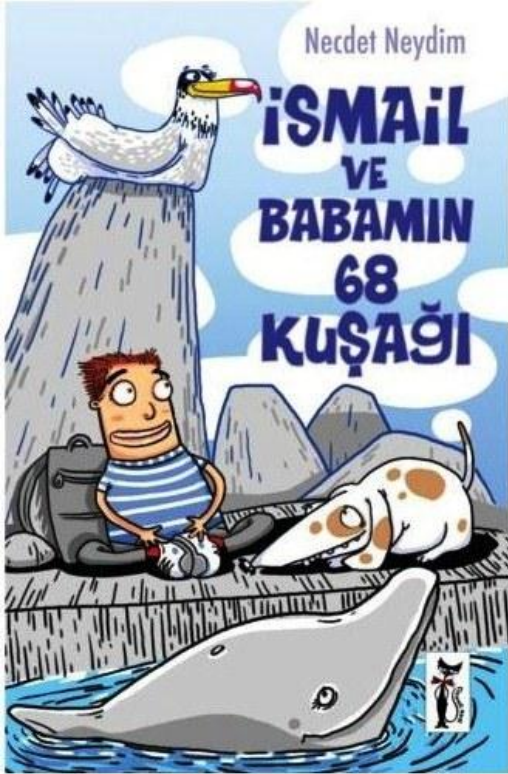

Necdet Neydim'in “İsmail ve Babamın 68 Kuşağı” Adlı Eseri Üzerine*

Ali Osman Öztürk^{ID}, Konya - Halime Yeşilyurt^{ID}, Sivas

Giriş

1955 yılında Ödemiş'te doğan Necdet Neydim, İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu Almanca Bölümünden mezundur. Aynı üniversitenin Çeviri Kuram ve Uygulamaları Anabilim Dalında yüksek lisansını tamamlamıştır. Doktorasını Çocuk edebiyatı alanında yapan Neydim'in öykü, şiir ve çevirilerinin yanı sıra çocuk ve gençlik edebiyatına dönük çalışmaları da bulunmaktadır (bkz. Neydim 2003: 5).

Edebiyat her yaşta insan için önemlidir, insana dair ne varsa en iyi edebiyat aracılığıyla dile getirilir. Tarih kitapları devletlerin ve insan topluluklarının gelişimlerini konu edinirken, edebiyat bireylerin yaşantısını ele alır, böylece dönemi ve o dönemde yaşamış olan insanları anlamayı kolaylaştırır. Genel edebiyatın bu özelliği çocuk edebiyatı için de geçerlidir, yani

nitelikli çocuk kitapları sayesinde onlara açıklanması güç bazı hassas konular hakkında bilgi verilerek, konu hakkında duyarlılık geliştirmeleri sağlanabilir (bkz. Bulut 2018: 385).

68 Öğrenci hareketleri, her ne kadar bir dönem gençliğini derinden etkilemiş olsa da çocuk okurun kolaylıkla anlayamayacağı türden hassas bir konudur. Necdet Neydim, kitabında çocukların anlayabileceği bir üslup ve değişmeci bir dil ile çocuk okurun bu konudan haberdar olmasını sağlamıştır. Kitapta 68 öğrenci hareketliliğinin ne olduğu açık ve ders verir nitelikte dile getirilmeyerek çocuk okurda bir merak duygusunu uyandırırken, yetişkin okurda da acaba yazar bu konuya nasıl değinmiştir sorusunu canlandırır.

* Neydim, Necdet. *İsmail ve Babamın 68 Kuşağı*, 1. Baskı, İstanbul: Çizmeli Kedi Yayınları, 2009. 80 S. 80. ISBN: 6055671099

1950'li yıllardan sonra Amerika'nın dünya pazarındaki hâkimiyetinin giderek artması ve ekonomide meydana gelen değişmeler, diğer ülkeleri de derin bir şekilde etkiler. Bu etkiler neticesinde toplum içinde siyasal ve kültürel farklılaşmalar artar ve bu durum gençleri rahatsız etmeye başlar. Özgürlüklerinin kısıtlandığına inanan gençler üniversitelerde daha fazla söz hakkına sahip olmak isterler. Gençlerin bu tepkisi ise başkaldırı olarak kendini göstermiştir (bkz. Bulut 2011: 124). Bulut (2009: 8), söz konusu tepkilerin toplumu modernleştirmek için İkinci Dünya Savaşı sonrası doğmuş olan gençliğin başlattığı uluslararası bir hareketlilik olduğunu dile getirir.

Olayların ortaya çıkışı, birçokları tarafından siyasal nedenlerden ziyade sosyal ve kültürel kaynaklı olarak kabul edilse de, gençlerin başkaldırısı ile başladığı için bünyesinde şiddeti de barındırmaktadır. Gençlerin şiddet içeren olaylara katılması, söz konusu sürecin demokratik niteliğinden uzaklaşarak siyasal nitelik kazanmasına neden olmuştur (bkz. Tuncel 2010: 84).

İsmail ve Babamın 68 Kuşağı'nın dış tasviri

Yazımızın konusunu oluşturan Necdet Neydim'in *İsmail ve Babamın 68 Kuşağı* kitabının dış kapağında, Gökçe Akgül tarafından çizilen ve başkişi İsmail'i ve onun hayvan dostları Akkanat (martı), Boncuk (köpek) ve Fadime'yi (yunus) gösteren bir resim bulunur. Kitap toplamda dokuz resim, on beş bölüm ve yetmiş dört sayfadan oluşur. Hedef kitlesi net olarak belirtilmemiş olsa da 9-12 yaş arasındaki çocukların seviyesine uygundur. Baskı kalitesi açısından değerlendirilecek olursa, göz yormayan sarı kâğıt üzerine büyük punto harflerin kullanıldığı kitap, söz konusu yaş grubundaki çocukların rahatlıkla okuyacakları türdendir.

Kitabın İçeriğine Dair

Eser modern çağın olumsuz özellikleri olan zamansızlığa, çarpık kentleşmeye, tüketim çılgınlığına, sosyalleşmeye ket vuran kapalı ve sanal ortamların giderek artmasına, doğadan ve doğallıktan uzaklaşmaya eleştirel bir şekilde yaklaşarak, tüm bunların çocuklar üzerindeki etkilerini çocuk kahraman İsmail'in bakış açısıyla dile getirir.

Bizim ev on iki katlı bir apartmanın sekizinci katında: Pencereden bakıyorum, yalnızca evler görüyorum. Balkona çıkıyorum, gene aynı şey. Etrafta ne bir park var, ne bir ağaç. Bizim apartmanın bahçesi betonlaşmış: evden dışarı çıkmam yasak. Çıksam da tehlikeli; vızır vızır araba geçiyor yoldan. Evdeki tek arkadaşım babaannem. (...) Eskiden sokak arkadaşı, mahalle arkadaşı varmış. Babam anlatırdı. Şimdi yok. Apartmandaki çocuklarla oynamıyorum. Çünkü ailelerimiz birbirlerini tanımıyorlar. Hem zaten oyun oynamaya vakit yok. Okuldan çıkıyorum, kursa gidiyorum, eve gelip ödevlerimi yapıyorum. Cumartesi pazar gene kurs var. (Neydim 2009: 40-41)

Esere metinlerarasılık açısından yaklaşmak gerekirse, İsmail'in hayvan dostlarından olan yunus balığı Hatice'nin denizin derinliklerinden seneler önce kaybolan ve masal kahramanı Alaaddin'e ait olan sihirli lambayı bulması ve Alaaddin'den arta kalan üç dileğin İsmail tarafından kullanılmasıyla (bkz. Neydim 2009: 49) masalın tamamlanması ilgi çekicidir. İsmail'in sihirli lambanın cininden dilediği üç dilekten biri uçmaktır. İsmail bu uçuşu martı dostu Akkanat'ın sırtında gerçekleştirir, küçülerek parmak kadar kalır, kanatlarını açmış bir şekilde uzay gemisini andıran Akkanat'ın sırtına biner ve Kalamış koyunda tur atarlar. Yazarın masal kahramanı Alaaddin ve onun sihirli cini

aracılığıyla İsmail'e yaptırdığı bu seyahat ünlü İsveçli yazar Selma Lagerlöf'ün yaban ördeği üzerinde seyahat eden çocuk kahraman Nils Holgerson'u hatırlatır. Böylelikle yazar üç ayrı yüzyılı bir noktada buluşturmuştur.

Eser, üzerinde düşünülüp konuşulması gereken birçok konunun satır aralarında saklı olduğu bir kitaptır. Bunlardan biri de kadın erkek eşitliğidir. İsmail, Akkanat'ın sırtında seyahat ederken sınıf arkadaşı Kutlu'ya rastlar ve onu da yanına alır.

“Uçuyoruz Kutlu. Geç arkama otur!” dedi İsmail.

“Niye arkana oturacaktım. Yanına otururum. Siz erkekler kızları hep arkada görmeye can atıyorsunuz. Ne zaman yan yana olacağız ki?” diye karşı çıktı Kutlu.

“Şu kızlar da amma inatçı!” diye homurdandı İsmail. Ama yine de yanında yer açtı. (Neydim 2009: 51)

Kutlu, kadın erkek eşitliğine inansa da İsmail içten içe buna çok katılmaz. Yükseklik korkusu yüzünden başı dönüp midesi bulandığında bunu Kutlu'ya belli etmek istemez, ama Kutlu bu durumu hiç umursamayarak kendi karanlık korkusundan bahseder. Onun bu davranışı İsmail'i rahatlatır ve “*demek kızların hepsi erkeklerden kahramanlık beklemiyor.*” diye düşünür (Neydim 2009: 52). Ama çok geçmeden Kutlu'nun beyaz Balina Moby Dick'i anlatırken, bundan habersiz olan İsmail'e dönüp “*Moby Dick'in çizgi filmini seyretmedin mi? Ayrıca kitabı da var. Okumalıydın!*” demesi, bir kızın yanında bilgisiz kaldığı için canını çok sıkır (Neydim 2009: 57).

Burada dikkat çekilmesi ve eleştirilmesi gereken bir husus ise toplumda her ne kadar sürekli kadın erkek eşitliğinden bahsedilse de erkek egemen bir yapı oluşturulmaya devam edilmesidir. Eşitlik, adalet gibi kavramlar çocuk yaşlarda insan ruhuna girer ve ömür boyu hüküm sürer. Kahraman İsmail'in erkek olduğu için kendini Kutlu'nun karşısında daha üstün hissettiği eserde açık açık dile getirilmese de, sitem dolu sözlerinden okuyucu bunu rahatlıkla görebilmektedir.

Sonuç

Kahraman İsmail günlük hayatta karşılaşabileceğimiz sıradan bir çocuk olarak içimizden biri olduğunu okuyucuya hissettirir. İsmail'in martı Akkanat'ın sırtında arkadaşı Kutlu ile dünya seyahatine çıkarak başka gezegendeki çocuklarla tanışması çocuk okur açısından fantastiktir. Ancak bu olayın gerçekliği eserde açıklanmayarak, çocuk okur tüm bunların sadece düş olma olasılığı ile de karşı karşıya bırakılır. Bu bağlamda düşünüldüğünde eser, sıradan bir çocuğun masum düşleri olarak nitelendirilebilir.

Yazar bir yandan günlük hayatın keşmekeşi yüzünden çocukların ihmal edilmesini dile getirirken, diğer yandan daha iyi bir gelecek kaygısına düşen ailelerin çocuklarının ellerinden çocukluklarını almalarını ve onları adeta robota dönüştürmelerini de eleştirmektedir. Modern çağın getirmiş olduğu değişim ve şartlar yüzünden ailelerin gereğinden fazla ihmalcisi ve aynı derecede katı tutumları arasında sıkışıp kalan ve çocukluklarına doyamayan, emir alıp emir vermeye alışan, sevgisiz, hoşgörüsüz, sadece sanal oyunlar oynayan bir neslin yetişme tehlikesini dile getirmiştir.

Yazarın, 68 Kuşığı gibi çocukların anlamada güçlük çekebileceği hassas bir konuyu, satır aralarında değişmeceli ama bir o kadar da yalın bir dille işleme aslında onların da büyükler gibi kendilerine açıklanan her şeyi kendilerine göre algılayabileceğine dair inancını görüyoruz. Bu bakımdan değerlendirildiğinde çocuk edebiyatında olması gereken, kimilerine göre çocuğun seviyesine inme kimilerine göre de onun seviyesine çıkma olarak adlandırılan, ama aslında, özünde çocuğu anlamak olan durumu görece iyi bir şekilde yerine getirmiştir diye düşünüyoruz.

Eser, ilerleme ve değişim adı altında ortaya çıkan olumsuzlukların çocuklarımızın hayatlarını nasıl etkilediğini, çocuk okurun gözünden sergilemektedir; böylece aslında yetişkinler dünyasına da bir eleştiri niteliğindedir. Farkında olmadan kendi öz değerlerinden uzaklaştırılan, çağa ayak uydurma adı altında çocukluklarını doya doya yaşayamayan çocukları bir ölçüde anlayabilmek, olaylara onlar açısından bakabilmek için yetişkin okurun da okuması gereken bir kitaptır. Çocuk okur da kahraman İsmail ile kendini özdeşleştirecek, benzer sorunları başka çocukların da yaşadığını görerek yalnız olmadığını anlayacaktır.

Kaynakça

- Bulut, Feryat** (2009): *68 Kuşığı Düşünce Yapısında Atatürk ve Atatürkçülük*. Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, İzmir. (<http://acikerisim.deu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/20.500.12397/6665/239539.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, son erişim: 21.06.2019)
- Bulut, Feryat** (2011): 68 Gençlik Olaylarının Uluslararası Boyutu ve Türkiye’de 68 Kuşığına Göre Atatürk ve Atatürkçülük Anlayışı. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XI/ 23 (Güz), s. 123-149. (URL: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/233452>, son erişim: 21.06.2019)
- Bulut, Sevilay** (2018): Çocuk Edebiyatına Sığınanlar: Zorunlu Göç Öyküleri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 14, s. 383-410. (<https://dergipark.org.tr/download/article-file/456701>, son erişim: 21.06.2019)
- Neydim, Necdet** (2003): *Ben Özgür (mü)üm?* 2. Baskı, İstanbul: Bu Yayınları Ltd. Şti.
- Neydim, Necdet** (2009): *İsmail ve Babamın 68 Kuşığı*, 1. Baskı, İstanbul: Çizmeli Kedi Yayınları.
- Tuncel, Gökhan** (2010): Küreselleşme ve Yerelleşme Sürecinde Altmışsekiz Olayları. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, Cilt: 1, Sayı:1, s. 82-98. (URL: <https://dergipark.org.tr/ayd/issue/3324/46142>, son erişim: 21.06.2019)